

مرکز گفت‌وگوی مستقیم با خانواده‌ها و نوجوانان؛ برنامه روزانه دوران تعلیق^۱

مرکز ملی پیشگیری از جرم کانادا^۲
برگردان: مرضیه دیرباز
دانشجوی دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه کاشان

معرفی

هدف اولیه برنامه، اطمینان از رهایی نوجوانان از مصرف مواد مخدر در طول دوره تعلیق است. **اهداف ثانویه** آن نیز عبارت‌اند از:

- ارتقاء موفقیت در مدرسه؛
- افزایش امکان اشتغال؛
- تقویت روابط اجتماعی؛
- بهبود سلامت جسم و روان.

این برنامه به منظور تحقق استفاده پُرمهر از دوران تعلیق، از طریق پشتیبانی تحصیلی روزانه، آموزش مهارت‌های شغلی و مشاوره طراحی شده است. این طرح از رهگذر جذب مشارکت فعال خانواده‌ها و اتخاذ راهبردی پیشگیرانه در حل و فصل مسائل اساسی مربوط به خانواده که باعث می‌شوند نوجوانان از خانه فرار کنند، در مدرسه دچار مشکل شوند و/یا در معرض اتهام یا محکومیت قرار گیرند، به دنبال رویکردی فراگیر نسبت به مراقبت از نوجوانان است.

«مرکز گفت‌وگوی مستقیم خانواده و نوجوان»، واقع در منطقه هالتون^۳ در انتاریو^۴ مکانی است برای درمان سرپایی، که در شرایط بحرانی به نوجوانان و خانواده‌ها یاری می‌رساند. خدمات این مرکز عبارت‌اند از: مداخله در بحران، ارزشیابی نوجوان، مشاوره روان‌شناختی، مشاوره اعتیاد، مشاوره والدین، برنامه‌های مدیریت خشم و اضطراب، و برنامه‌های پیشگیری از تکرار کج‌روی.

گروه هدف برنامه روزانه دوران تعلیق مرکز گفت‌وگو که از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹، توسط مرکز ملی پیشگیری از جرم تأمین اعتبار شده است، مربوط به نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ ساله‌ای است که به‌علت مصرف مواد مخدر یا سایر رفتارهای ضدا اجتماعی نظیر قلدری، خشونت فیزیکی و پرسه‌زنی، تحصیل آن‌ها از طرف مدارس راهنمایی یا دبیرستان‌ها به حالت تعلیق درآمده است و در معرض خطر بالای بزهکاری قرار دارند.

کلیدیِ مربوط به حضور در مدرسه، کیفیتِ عملکرد، مصرف مواد مخدر و ... مستند شدند.

• **بررسی اسناد-** این بررسی شامل گزارش پروژه، مطالب تبلیغاتی، قالب‌های به کارگیری، تعهدنامه‌های خانواده‌ها و ... می‌شود.

• **آزمایش اعتیاد -** مرکز گفت‌وگو با انجام دادن آزمایش کاملی درباره مصرف مواد مخدر در پی ترویج رفتار سالم، اطمینان از عدم مصرف مواد مخدر و آمادگی نوجوانان برای پذیرش شرایط بازگشت به مدرسه است. بدین ترتیب، منبع مهمی از اطلاعات عینی قابل اثبات در مورد نتایج کوتاه مدت برنامه، در اختیار ارزیاب قرار می‌گیرد.

• **نظرسنجی‌ها -** در پایان برنامه، ۲۸ شرکت‌کننده و ۲۸ نفر از والدین پرسش‌نامه‌ها را تکمیل کردند. پرسش‌ها درباره مسائلی نظیر شرایط فعلی شرکت‌کنندگان، سطح رفتار پُرخطر، وضعیت تحصیلی، میزان مصرف مواد مخدر، بهداشت، مشارکت در برنامه و رضایت شرکت‌کنندگان تنظیم شده بودند.

• **مطالعات موردی -** با تکمیل پرسش‌نامه‌ها، وضعیت خانوادگی یکی از مراجعان موفق و یکی از مراجعانی که

مرکز گفت‌وگو، با ۲۸ دانش‌آموز دوره راهنمایی و متوسطه که از طرف مدرسه معلق شده بودند، در تعامل بوده است. دوران تعلیق شرکت‌کنندگان، ۵ تا ۱۶ روز بوده و جلسات نیم روزه با محوریت انجام دادن تکالیف مدرسه، در تمام روزهای دوره تعلیق برگزار شده است. به علاوه، کارگاه‌های آموزشی در موضوعات مرتبط مانند مدیریت خشم، مهارت‌های شغلی و مصرف مواد مخدر برپا شده‌اند.

برنامه روزانه دوران تعلیق، یک دوره درمان ۱۲ هفته‌ای است. نوجوانان در تمام جلسات مشاوره هفتگی حضور می‌یابند، به‌طور منظم تحت آزمایش اعتیاد قرار می‌گیرند و وضعیت آن‌ها از طریق برقراری تماس و حمایت‌های مرکز پیگیری می‌شود. شماری از نوجوانان، تا بیش از یک سال پس از پایان برنامه، دیدار با کارکنان مرکز را ادامه داده‌اند. مرکز گفتمان در راستای کمک به بازسازی روابط، برای ۵۷ نفر از اعضای خانواده شرکت‌کنندگان، جلسات آموزشی و مشاوره برگزار کرده است.

ارزشیابی برنامه

هدف اصلی ارزشیابی نتایج، آگاهی از دستیابی برنامه به اهداف خود است. ارزشیابی، از طرح پس از آزمون گروه استفاده کرده که شامل موارد زیر است:

• **ردیابی آماری مراجعان -** (تعداد: ۲۸ نفر) شاخص‌های

• موفقیت در مدرسه

تمامی مشارکت‌کنندگان در برنامه، در دوران تعلیق به تکالیف درسی خود رسیدگی کردند، همه آن‌ها - به جز دو نفر - دوباره وارد مدرسه شدند و تغییرات مثبت قابل توجهی در برخورد و نگرش خود نسبت به تحصیلات ایجاد کردند. آن‌ها عملکرد تحصیلی خود را به‌طور متوسط با افزایش ۲۵ درصدی نمرات، بهبود بخشیدند. از میان هفت پاسخ‌دهنده به فرم‌های نظرسنجی، پنج نفر (با توافق والدینشان) خود را به‌عنوان دانش‌آموز مفتخر معرفی کردند. شرکت‌کنندگان سال اولی که پس از گذشت یک سال با آن‌ها تماس گرفته شد، به ادامه تحصیل در مراحل بالاتر ابراز علاقه کردند. میزان موفقیت زیاد شرکت‌کنندگان ناشی از درک بیشتر اهمیت تحصیل و فهم این نکته است که تنها در صورت ترک مصرف مواد مخدر، اجازه بازگشت به مدرسه خواهند یافت.

• افزایش امکان اشتغال

همه شرکت‌کنندگان فرصت شغلی پاره‌وقت به دست آورده یا شغل پاره‌وقتشان را حفظ کرده‌اند. نوجوانانی که به فروش مواد مخدر مشغول بودند، مشاغل نیمه‌وقت به دست آورده و آموخته‌اند که چگونه با درآمد کمتر حاصل از اشتغال مشروع - در مقابل ثروت حاصل از فروش مواد مخدر - زندگی کنند.

برنامه را به پایان نرسانده بود، مطالعه و بررسی شد. این ابزارها شامل اقدامات مشخصی برای ارزیابی تغییرات نگرشی بودند و با هدف ارائه اطلاعات بیشتر درباره نتایج عملکرد نوجوان در غیاب مرحله پیش از آزمون، طراحی شده بودند.

• مصاحبه‌های تلفنی - مدیر اجرایی برنامه با ۷ نفر از

شرکت‌کنندگان و ۲۸ نفر از والدین به‌صورت تلفنی مصاحبه کرد. مصاحبه‌ها حدود شش ماه تا یک سال پس از اتمام برنامه انجام گرفتند و نتایج حاصل، به منظور تأیید یافته‌ها با سایر منابع اطلاعاتی مثلث‌بندی شدند.

یافته‌های کلیدی

ارزشیابی‌های به عمل آمده، نتایج زیر را تأیید کرد:

• خویشتن‌داری و کاهش مصرف مواد مخدر

در میان طیف وسیعی از انواع مواد مخدر که نوجوانان پیش از دوران تعلیق مصرف می‌کردند، ماری‌جوانا ماده انتخابی آنان شده بود. نتایج حاصل از آزمایش اعتیاد، موفقیت ۹۳ درصد از شرکت‌کنندگان را در ترک اعتیاد و پرهیز از مصرف مواد مخدر در طول دوره مشاهده شش هفته‌ای و دوره آزمایش اعتیاد پس از برنامه، تأیید کرد.

• تقویت روابط اجتماعی

برنامه روزانه، توانایی شرکت‌کنندگان را در برقراری ارتباط مؤثر و بازسازی روابط خوش‌بینانه با خانواده و دوستان افزایش داده است. تعهدنامه مورد نظر خانواده، از طریق ترسیم خطوط کلی طرح، اقدام به ترمیم روابط خانوادگی و یا تسهیل بازگشت به خانه بسط یافت. این تعهدنامه را مراجعه‌کننده و خانواده‌اش امضا می‌کنند. تمام نوجوانان، پیشرفت در ایجاد تغییرات مثبت شخصی و تقویت برقراری ارتباط با خانواده و دوستان را گزارش کرده‌اند.

• بهبود سلامت جسم و روان

تمامی پاسخ‌دهندگان به نظرسنجی‌ها اظهار کرده‌اند که در نتیجه برنامه مرکز گفت‌وگو، سلامت جسمی و روحی‌شان بهبود یافته است. اشخاص مبتلا به خودآزاری (خودزنی و یا خودسوزی)، بهبود قابل توجهی را در سلامت و عملکرد خویش مشاهده کرده‌اند. شرکت‌کنندگان مؤثراً که به افسردگی، اختلال در تغذیه و خودآزاری بیشتر دچارند، به کمک‌های تخصصی گسترده‌تری احتیاج دارند. برنامه روزانه دوران تعلیق، دختران را به سایر برنامه‌های متمرکز بر اختلال تغذیه، کنترل و درمان اختلالات روانی و رفتارهای جنسی مخاطره‌آمیز ارجاع می‌دهد.

پیشنهادها

در این برنامه، والدین نقشی محوری به‌عهده دارند و افزایش موفقیت شرکت‌کنندگان در گروه مشارکت فعال خانواده‌هاست. گزارش ارزشیابی برنامه پیشنهاد می‌کند که یک گروه پشتیبان والدین (در طول دوره درمان و پس از آن) به برنامه‌های آینده ملحق شود تا والدین فرصت گفت‌وگو درباره وضعیت خویش را با افرادی که خود نیز طعم چنین مشکلاتی را چشیده‌اند، پیدا کنند. طراحی ارزشیابی‌های بعدی مرکز گفت‌وگو در جهت مستندسازی تغییرات طولانی مدت برای طیف وسیعی از متغیرهای نتیجه و گنجاندن یک پرسش‌نامه پیش از آزمون در آن‌ها، از دیگر پیشنهادهای گزارش ارزشیابی است.

نتیجه

برنامه روزانه دوران تعلیق مرکز گفت‌وگو، در حمایت از دانش‌آموزان در حالت تعلیق و مساعدت آن‌ها در توجه به رفتارهای مرتبط با مصرف مواد مخدر، بازگشت به مدرسه، بهبود حضور در مدرسه و ارتقاء نمرات موفق بوده است. این برنامه به افزایش شایستگی‌های شغلی، تقویت روابط اجتماعی با خانواده و همسالان و پیوستن نوجوانان به برنامه‌هایی برای رسیدگی به مسائل جسمی و بهداشت روان نیز کمک کرده است.

پی‌نوشت‌ها

۳. منطقه هالتون (Halton Region) در جنوب غربی تورنتو بزرگ (GTA) واقع شده است. هالتون از بهترین مکان‌های زندگی در تورنتو به شمار می‌آید. «مرکز گفت‌وگو مستقیم با خانواده‌ها و نوجوانان» در شهر آکویل (Oakville) در منطقه هالتون قرار دارد. برای آشنایی بیشتر با این مرکز، بنگرید به: <http://www.familytalk.ca>

۴. آنتاریو (Ontario) یکی از ایالت‌های کانادا است که مرکز آن تورنتو می‌باشد. از لحاظ جمعیت و فعالیت اقتصادی بزرگ‌ترین و قوی‌ترین ایالت کانادا است و اتاوا، پایتخت کانادا، نیز در این ایالت قرار دارد. آنتاریو پیشروترین ایالت کانادا در زمینه تولید است و از لحاظ جغرافیایی در شرق کانادا و در میان استان‌های کبک و مانیتوبا قرار دارد.

1. Family Adolescent Straight Talk (FAST)
- Day Suspension Program

۲. در نوشتار پیش‌رو، یکی از برنامه‌های موفق پیشگیری از بزهکاری نوجوانان در کانادا معرفی و به‌طور مختصر ارزیابی می‌شود. این برنامه را که به منظور پیشگیری اجتماعی از وقوع جرم طراحی شده است، مرکز ملی پیشگیری از جرم - National Crime Prevention Centre (NCPC) حمایت می‌کند. متن اصلی گزارش که در ژوئن ۲۰۱۱ منتشر شده در پایگاه اینترنتی این مرکز در دسترس است.

<http://www.publicsafety.gc.ca/res/cp/res/fst-prg-eng.aspx>

